

KRAJOWA RADA KURATORÓW
WARSZAWA

Warszawa, dnia 10 listopada 2016 roku

00-950 Warszawa, Al. Ujazdowskie 11
e-mail: krajowarada.kuratorow@o2.pl
tel. 695 984 360, 603 294 416, 503 487 671

KRK 74/IV/2016

Pan
ZBIGNIEW ZIOBRO
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI RP.

Szanowny Panie Ministrze,

Krajowa Rada Kuratorów na podstawie art. 46 ust. 1 pkt 4 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych (t.j. Dz.U. z 2014 roku, poz. 975, ze zm.) w trosce o profesjonalne i sprawne wykonywanie orzeczeń sądów uprzejmie przedstawia stanowisko dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy- Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD 104) przekazanego do zaopiniowania pismem z 26 października 2016 roku, oznaczonym DL-I-4190-8/16.

Pragniemy podkreślić, że bezsprzecznie pozytywnie ocenić należy troskę projektodawców o ochronę konstytucyjnych praw i wolności obywatelskich, ingerencja w które następować może wyłącznie w przypadkach i w sposób wynikający z przepisów ustawy. Krajowa Rada Kuratorów wielokrotnie podnosiła tę kwestię wskazując, że znajdujące się w uchylonym Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 roku Regulamin Urzędowania Sądów Powszechnych, przepisy §259 i §260 nie wynikają z unormowań ustawowych, a tym samym podejmowane czynności na ich podstawie stanowią nieuprawnioną ingerencję w sferę życia prywatnego i pozostają w sprzeczności z prawem do nienaruszalności mieszkania, czy też ochrony informacji (art. 47, art. 50 i art. 51 Konstytucji RP, a także przywołany w uzasadnieniu art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej 04 listopada 1950 roku w Rzymie). Przy okazji zauważyć należy, iż nadal brak jest unormowań wskazujących wprost na uprawnienia kuratorów sądowych do pozyskiwania i przetwarzania danych osobowych, a wywiady środowiskowe nie są uwzględnione w standardach obciążenia pracą zawodowego kuratora sądowego (nowelizacja art. 9 i 13 ust. 3 uks.).

Uwzględniając wszystkie okoliczności z przyczyn opisanych poniżej, przedstawiony projekt w odniesieniu do większości proponowanych rozwiązań opiniujemy negatywnie.

Z wyrazami szacunku,

Przewodniczący
Krajowej Rady Kuratorów

Henryk Pawlaczyk
Henryk Pawlaczyk

Do wiadomości:

PAN PATRYK JAKI, SEKRETARZ STANU W MS.

PAN MARCIN WARCHOŁ, PODSEKRETARZ STANU W MS.

UWAGI OGÓLNE.

Przedstawiony projekt pozornie tylko niweluje wcześniej sygnalizowane problemy, jednakże nie realizuje podstawowego postulatu podnoszonego przez środowisko kuratorów sądowych dotyczącego kompleksowego uregulowania postępowania wykonawczego w sprawach opiekuńczych, w szczególności dookreślenia w nim roli kuratora sądowego- zakresu jego obowiązków i uprawnień przy wykonywaniu orzeczeń w poszczególnych kategoriach spraw i nadania mu statusu organu postępowania wykonawczego w sprawach opiekuńczych. Projekt zawiera jedynie propozycje przepisów uprawniających sąd do zlecenia kuratorowi wywiadu środowiskowego w określonych kategoriach spraw nawet bez określenia zakresu ustaleń, które w toku takiego wywiadu kurator miałby poczynić (wyjątek w tym zakresie stanowi przepis art. 570¹§1 kpc.).

Zaproponowane rozwiązania realizują raczej postulaty zgłaszane przez sędziów rodzinnych i utrwalają anachroniczny sposób postrzegania kuratora sądowego jako organu pomocniczego sądu, jego „oczu i uszu”, a przy tym biernego obserwatora. Znacząco rozszerzają również kategorie spraw, w których sąd będzie miał możliwość zlecenia wywiadów kuratorom, pomimo że przynajmniej w części z tych kategorii wykładnia celowościowa i merytoryczna zdają się wskazywać, iż wywiad środowiskowy nie będzie miał żadnego znaczenia dla ustalenia okoliczności niezbędnych dla wydania orzeczenia przez sąd (zwłaszcza w przypadku spraw prowadzonych w trybie przepisów Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego). Pozostają również w sprzeczności z rozwiązaniami ustrojowymi określonymi art. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych (t.j. Dz.U. z 2014 roku, poz. 975, ze zm.), w myśl których „*Kuratorzy sądowi realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, **związane z wykonywaniem orzeczeń sądu***”. Norma ta wskazuje, iż zasadniczą częścią działalności kuratorów sądowych jest postępowanie wykonawcze, zresztą do standardów obciążenia pracą kuratorów sądowych wliczane są wyłącznie czynności w postępowaniu wykonawczym: nadzory, a także inne sprawy, w których kurator kontroluje obowiązki nałożone przez sąd (np. obowiązki nałożone na nieletnich lub ich rodziców na podstawie przepisów Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich).¹

Wywiady środowiskowe w ogóle nie są uwzględniane w standardach obciążenia pracą kuratorów sądowych, pomimo że są czynnościami nader czasochłonnymi. Kuratorzy wykonujący orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich zgodnie stwierdzają, że już obecnie stanowią one zasadniczą część ich aktywności zawodowej, niebezpiecznie naruszając proporcje pomiędzy czasem przeznaczonym na ich wykonywanie, a podejmowanie czynności w sprawowanych nadzorach. W roku 2013 kurator rodzinny przeprowadził w miesiącu średnio na etat 14,7 wywiadu środowiskowego, a przy uwzględnieniu wskaźników obsady średniookresowej 17,5 wywiadu środowiskowego na miesiąc. Natomiast w roku 2015- 13,82 wywiadu średnio miesięcznie na etat i 17,14 wywiadu środowiskowego miesięcznie na etat (przy uwzględnieniu obsady średniookresowej). Nieznaczny spadek liczby wywiadów w roku 2015 wynika najprawdopodobniej właśnie z braku uregulowań stanowiących podstawę dla zlecenia wywiadów w niektórych kategoriach spraw (w szczególności z zakresu kontroli prawnej opieki i innych na etapie postępowania wykonawczego). Przeprowadzona symulacja wskazuje, że gdyby w roku 2015 obowiązywały projektowane przepisy i wpłynęły wywiady w sprawach, które zakłada projektowana nowelizacja, kurator średnio na etat musiałby wykonać w miesiącu 24,49 wywiadu środowiskowego, a przy uwzględnieniu obsady średniookresowej 30,37 wywiadu środowiskowego w miesiącu². Zatem realny wydaje się wzrost liczby wywiadów środowiskowych zlecanych do wykonania kuratorom sądowym o około 50- 80%. Sprawia to, że w praktyce niemożliwym stanie się wykonywanie przez kuratorów sądowych innych czynności niż diagnostyczne, a i możliwość profesjonalnego wykonania czynności diagnostycznych w takiej liczbie budzi uzasadnione wątpliwości co do ich jakości.

Profesjonalnie przeprowadzony wywiad środowiskowy wymaga wieloaspektowych ustaleń i pozyskiwania informacji z wielu źródeł (policja, ośrodki pomocy społecznej, szkoły, poradnie psychologiczno- pedagogiczne, itp.). Dla pozyskania zobiektywizowanych i miarodajnych ustaleń koniecznym jest również, aby kurator nie uprzedzał o terminie swojej wizyty, co z kolei niesie ryzyko, iż osoby, z którymi wywiad ma zostać przeprowadzony będą nieobecne i koniecznym będzie

¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 09 czerwca 2003 roku w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego (Dz.U. Nr 116 z 2003 roku, poz. 1100).

² Dane opracowane w oparciu o sprawozdania statystyczne MS-S40 i MS-S 16/18. Szczegółowe wyliczenie przedstawiono w załączniku nr 1.

podejmowanie kolejnych prób nawiązania kontaktu. Przeprowadzenie i wykonanie wywiadu niesie dla kuratora również określone skutki finansowe, które w przypadku czynności ponadstandardowych, tj. wywiadów wykonywanych przez kuratorów rodzinnych na etapie przed wydaniem orzeczenia, skutkować winny zwrotem ponoszonych wydatków (analogicznie do rozwiązań funkcjonujących w odniesieniu do wywiadów zleczanych kuratorom dla dorosłych na podstawie art. 214 kpk.). Potwierdzenie tego stanowi również uzasadnienie do Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2010 roku, wydanej w sprawie IIICZP 107/10:

*„(...) Po trzecie, za przyjęciem wynagrodzenia ryczałtowego przemawia także wykładnia językowa art. 598⁶ KPC, w którym mowa o „zleczeniu” przez sąd kuratorowi przymusowego odebrania osoby. Jeśli czynności te stanowiłyby element zwykłych obowiązków kuratora, ustawodawca posłużyłby się w tym wypadku innym określeniem, które nie wskazywałoby na nadzwyczajny charakter przekazywanych kuratorowi czynności. W konsekwencji, czynności objęte tym zleceniem nie mogą być traktowane jako element standardowych zadań kuratora, a tym samym podstawy ich wynagradzania nie może stanowić art. 13 i 14 KurSądU. Po czwarte, do analogicznego wniosku prowadzi także systemowy kontekst art. 91 ust. 1 pkt 3 KurSądU. Jeżeli bowiem w §3-10 rozporządzenia z dnia 12 czerwca 2003 r. w sprawie standardów obciążania pracą kuratora zawodowego **do czynności mieszczących się poza standardowymi obowiązkami kuratora ustawodawca zaliczył m.in. sporządzanie wywiadów środowiskowych i obecność przy kontaktach z dzieckiem, trudno byłoby przyjąć, by w zakresie standardowych obowiązków mieściły się czynności związane z wykonaniem orzeczeń o odebraniu dziecka (...)**”.*

Poza tym w ocenie Krajowej Rady Kuratorów wdrożenie projektowanych rozwiązań prowadzi do przemieszania kompetencji i przeniesienia na kuratorów sądowych obowiązków ustawowo spoczywających na innych podmiotach. W szczególności dotyczyć będzie to kwestii związanych z pieczą zastępczą, czy postępowaniem wobec osób podejrzanych o uzależnienie od alkoholu. Kwestie te normują odrębne ustawy, w których na wskazanych tam jednostkach organizacyjnych spoczywają określone obowiązki, w tym związane z wykonywaniem czynności dla potrzeb sądu (organizator rodzinnej pieczy zastępczej, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych).

UWAGI SZCZEGÓŁOWE.

ART. 1

1. ad. §1

Na wstępie pragniemy zasygnalizować potrzebę przeformułowania brzmienia art. 570¹§1 kpc. w odniesieniu do ustaleń, jakie mają być poczynione przez kuratora w toku przeprowadzanego wywiadu środowiskowego. Bez wątplenia podmiotem realizowanych czynności będzie małoletni, jego sytuacja opiekuńcza, wychowawcza, zdrowotna i edukacyjna, ale postrzegana przez pryzmat wykonywania wobec niego przez osoby dorosłe obowiązków rodzicielskich. Stąd przedmiotem ustaleń powinny być także preferowane wzorce wychowawcze rodziców małoletniego, ich dbałość o zaspokojenie potrzeb życiowych dziecka, współpraca z placówkami edukacyjnymi, czynniki utrudniające lub uniemożliwiające wykonywanie władzy rodzicielskiej, a w szczególności znane w środowisku uzależnienia i inne dysfunkcje (np. tendencje do zachowań przemocowych, irracjonalnych, mogących wskazywać na zaburzenia psychiczne, itp.). Aktualne brzmienie przepisu zdaje się być niezbyt udaną kalką zakresu ustaleń, jakich kurator dokonuje w przypadku nieletniego zagrożonego demoralizacją, bądź nieletniego sprawcy czynu karalnego. Poza tym, w przypadku wszystkich kategorii spraw zakreślone powinny zostać jasne ramy działania kuratora sądowego, tak aby nie budziło wątpliwości, jaki jest zakres jego uprawnień przy wykonywaniu tej czynności zarówno w odniesieniu do uczestników postępowania, jak i pozyskiwania informacji od przedstawicieli innych instytucji i z lokalnego środowiska (w ramach zasięgania opinii środowiskowej). Rozważyć zatem należy sformułowanie delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia, które w sposób jednoznaczny normowałoby te kwestie.

2. ad. §1a

Prawo do życia prywatnego człowieka i poszanowania miru domowego są wartościami podlegającymi szczególnej ochronie. Chroni je przede wszystkim Konstytucja RP, a także ratyfikowane umowy międzynarodowe, w tym Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności podpisana w Rzymie dnia 04 listopada 1950 roku, a następnie zmieniona Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z dnia 10 lipca 1993 roku), Międzynarodowy Pakt Praw

Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 roku (Dz. U. z dnia 29 grudnia 1977 roku), czy Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 roku). Zdaniem Krajowej Rady Kuratorów podejmowanie przez sąd czynności w sprawach „Nmo”, w których zapadają merytoryczne rozstrzygnięcia, budzi wątpliwości w kontekście istoty takiej procedury. Bez powiadomienia, iż sąd w ogóle prowadzi wobec niego jakieś czynności obywatel jest w sposób faktyczny pozbawiony prawa do obrony i ochrony przed być może nieuprawnioną ingerencją w jego prywatność. Tym samym wątpliwym jest, czy przepis ten wobec bardzo znacznej ogólności i braku jednoznacznej kategoryzacji zdarzeń mogących uzasadniać wszczęcie postępowania z urzędu (pełna dowolność interpretacyjna nawet w odniesieniu do anonimowych zawiadomień), pomimo umocowania ustawowego, nie narusza samej istoty przywołanych na wstępie praw.

3. ad. §3

Uważamy za rozwiązanie trafne, szczególnie wówczas, gdy sąd jest zawiadamiany przez ośrodek pomocy społecznej o sytuacji uzasadniającej wszczęcie postępowania z urzędu, a z informacji zawartych w treści tego zawiadomienia wynika, że z rodziną pracuje asystent rodziny. Podobnie rzecz ma się z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, w kompetencjach którego pozostaje weryfikacja kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Krajowa Rada Kuratorów proponuje również uwzględnienie przepisu, który także na etapie postępowania wykonawczego uprawniałby sąd do zwracania się o informację o małoletnim pozostającym w rodzinie zastępczej i wypełnianiu obowiązków przez rodziców zastępczych (przepisy nakładające na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej obowiązek współpracy w tym zakresie z sądem zawarte są w Ustawie z dnia 09 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej /t.j. Dz.U. z 2016 roku, poz. 575/).

4. ad. Art. 570^{1a}

Wprowadzenie przepisu w proponowanym brzmieniu opiniujemy negatywnie. Jednocześnie dostrzegamy potrzebę uregulowania ustawowego materii stanowiącej istotę przepisu.

Krajowa Rada Kuratorów za konieczne uznaje określenie roli kuratorów przy wykonywaniu czynności z zakresu prawnej opieki i kurateli, ze szczególnym uwzględnieniem ustaleń, jakie miałyby poczynić kurator i określenia uprawnień, które pozwolą mu na ich dokonanie. Przede wszystkim wyłączyć należy z zakresu działania kuratorów sądowych, czy to w zakresie prowadzonych postępowań, czy to wywiadów bieżących, osoby poddane opiece lub kurateli, które przebywają w placówkach opieki całodobowej, tj. domach pomocy społecznej, zakładach opiekuńczo- leczniczych, placówkach opiekuńczo- wychowawczych, itp. Nadzór i kontrolę nad tymi placówkami określają odrębne rozporządzenia, wydane na podstawie Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 175 z 2016 roku, poz. 930) i kurator nie jest w żaden sposób uprawniony do przeprowadzania kontroli ich pensjonariuszy.

Nie budzi wątpliwości, że nadzór sądu nad sposobem pełnienia prawnej opieki lub kurateli wobec osób nie pozostających w placówkach opieki całodobowej powinien mieć nie tylko wymiar formalny, ale również faktyczny i wiązać się w uzasadnionych przypadkach z kontrolą warunków bytowych, w jakich przebywa osoba poddana prawnej opiece lub kurateli. Kontrola taka nie powinna przebiegać jednak w sposób zautomatyzowany, a jej zakres i częstotliwość powinny być w sposób zindywidualizowany dostosowywane do poszczególnych spraw konkretnych osób (tym bardziej, że bywa ona postrzegana jako przejaw ostentacyjnej i nieuzasadnionej nieufności państwa wobec obywatela, a uzasadnioną frustracją i zdenerwowaniem budzi szczególnie wśród osób, które są opiekunami osób obłożnie chorych, niezdolnych do samodzielnego zaspokojenia nawet najbardziej elementarnych potrzeb życiowych, wymagających całodobowej opieki i wsparcia). Sąd opiekuńczy w sprawach tych powinien wykazywać się empatią, a zlecenie kuratorowi czynności kontrolnych w miejscu zamieszkania osób poddanych prawnej opiece lub kurateli powinno mieć charakter incydentalny i np. stanowić reakcję na informacje zawarte w sprawozdaniu przedkładanym przez prawnego opiekuna/kuratora, które mogą budzić wątpliwości co do jakości sprawowanej opieki/kurateli. Zresztą sąd opiekuńczy został zaopatrzony w narzędzia niezbędne do wykonywania nadzoru faktycznego, w szczególności poprzez możliwość żądania od opiekuna informacji, przedstawiania dokumentów (np. zaświadczeń o stanie zdrowia osoby poddanej prawnej opiece lub kurateli) i wydawania mu poleceń co do sposobu wykonywania opieki/kurateli. Sprowadzanie istoty czynności z zakresu nadzoru nad prawną opieką lub kuratelą do dokonywanej poprzez wywiad

środowiskowy oceny sytuacji bytowej i socjalnej osoby podlegającej prawnej opiece lub kurateli w praktyce sprawia, że nadzór ten nadal będzie miał w zasadzie tylko charakter formalny. Celem opieki nad małoletnim jest bowiem w pierwszej kolejności zapewnienie mu pieczy (rozumianej wręcz jako surogat władzy rodzicielskiej), a dopiero w dalszej kolejności piecza nad jego majątkiem. Natomiast celem opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie jest troska o zaspokojenie jego potrzeb życiowych, prawidłowe leczenie i gospodarowanie jego majątkiem³.

W obowiązującym stanie prawnym nadzór nad wykonywaniem opieki i kurateli pozostaje w wyłącznej gestii sądu opiekuńczego (art. 165§1 krio.). Jednakże w pierwotnej wersji Ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy w art. 165§1 krio. znajdowało się rozwiązanie, w myśl którego „przy wykonywaniu tego nadzoru sąd opiekuńczy może korzystać z pomocy społecznego organu pomocniczego w sprawach opiekuńczych”. A zatem wcześniej istniały rozwiązania pozwalające na udział kuratorów sądowych w wykonywaniu tego nadzoru.

Rozważyć można również przekazanie kuratorom części kompetencji do wykonywania nadzoru, pozyskiwania informacji od podmiotów leczniczych i tym samym wywierania realnego wpływu na czynności podejmowane przez prawnych opiekunów (poprzez wydawanie im stosowanych wskazówek i poleceń), co mogłoby przyczynić się do realnej poprawy jakości sprawowanej opieki lub kurateli. Zresztą, w niektórych zespołach kuratorskiej służby sądowej rozwiązania takie funkcjonują i sprawy te rejestrowane są w kontrolkach Op_K.

ART. 2

W ocenie środowiska kuratorów sądowych nie znajduje uzasadnienia teza o potrzebie przeprowadzania wywiadów środowiskowych w sprawie osób, na które nakładane jest zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego w trybie Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Zgodnie z normą określoną art. 24 przedmiotowej ustawy na badanie do biegłego kieruje się osoby, które powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny. Natomiast art. 25 wskazuje, że na badanie to kieruje gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych. A zatem to właśnie na tejże komisji ciąży obowiązek zebrania materiałów, które uzasadniają skierowanie takiej osoby na badanie. Nawet jeśli w przekazanych do sądu materiałach nie ma opinii biegłego, to nie zwalnia to komisji z zebrania informacji wskazujących, iż osoba ta mieści się w którejś z ustawowo określonych kategorii predysponowanych do nałożenia zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego. Konieczność stwierdzenia istnienia co najmniej jednej przesłanki społecznej przez komisje rozwiązywania problemów alkoholowych lub prokuraturę znajduje też odzwierciedlenie w orzecznictwie:

*(...) Decyzja o wystąpieniu do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do poddania się leczeniu musi być poprzedzona ustaleniem istnienia przesłanki społecznej (art. 24) w postaci negatywnego postępowania, uzależnieniem od alkoholu oraz odmową dobrowolnego poddania się leczeniu (...)*⁴.

Natomiast już w toku postępowania przesłanki pozamedyczne nie są istotne, ponieważ istotą zobowiązania nakładanego przez sąd jest podjęcie leczenia odwykowego. Ewentualne zmiany orzeczenia mogą zatem stanowić wyłącznie reakcję na wypełnienie, czy też uchylanie się uczestnika postępowania od jego realizacji. Zresztą zgodnie z art. 31 sąd ma możliwość ustanowienia nadzoru kuratora na czas trwania leczenia i uzyskiwania na tej drodze bieżących informacji o funkcjonowaniu i sposobie wypełniania obowiązku przez osobę zobowiązaną, zatem wprowadzanie kolejnych przepisów generujących czasochłonne i nie uwzględniane w standardach obciążenia pracą czynności uznajemy za absolutnie zbędne.

Nadto, Krajowa Rada Kuratorów pragnie podkreślić, że sama instytucja zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego przez sąd budzi uzasadnione wątpliwości zarówno w kontekście opinii wyrażanych przez środowisko terapeutów, jak i wniosków z raportów przeprowadzonych przez uprawnione do kontroli organy państwa⁵. Proponujemy wykreślenie tego przepisu.

³ Haak H. *Opieka i kuratela. Komentarz*, Wydawnictwo „Dom Organizatora” Toruń 2004, s. 18 i przywołana tam literatura: Kalus S. w *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, red. Piasecki K., Warszawa 2000, s. 805.

⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 roku, wydana w sprawie II CZP 52/13

⁵ Woronowicz B. *Uzależnienia*, Wydawnictwo Edukacyjne „PARPMEDIA”, Warszawa 2009, s.368- 369

Raport NIK z 27 kwietnia 2016 roku, *Przymusowe Kierowanie osób uzależnionych od alkoholu na leczenia odwykowe*, str. 8

ART. 3

Krajowa Rada Kuratorów jednoznacznie negatywnie ocenia również propozycje dotyczące stworzenia podstaw prawnych dla zlecenia wywiadów środowiskowych w sprawach prowadzonych w trybie Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. z 2016 roku, poz. 546). Zdecydowanie zaprzecza też stwierdzeniu zawartemu w uzasadnieniu projektu, aby to kuratorzy sądowi postulowali potrzebę wprowadzenia takich unormowań. Należy podkreślić, że wszystkie sprawy rozpatrywane w trybie tej ustawy opierają się przede wszystkim na przesłankach zdrowotnych, a zatem pozostałe kwestie mają znaczenie drugorzędne, albo w ogóle nie mają znaczenia dla wydania merytorycznego orzeczenia w sprawie, o ile nie zostanie potwierdzone wystąpienie choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego. Wynika to w sposób nie budzący wątpliwości zarówno z literalnego brzmienia choćby art. 23 lub 38 Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. z 2016 roku, poz. 546), jak również orzecznictwa sądowego.⁶ W tym stanie rzeczy brak jest racjonalnych przesłanek, które w ogóle przemawiałyby za zlecaniem wywiadu kuratorowi w tej kategorii spraw. Tym bardziej, że na gruncie postępowania cywilnego nadal brak jest jednoznacznego i ugruntowanego poglądu w kwestii określenia wartości dowodowej wywiadu kuratora i w doktrynie, a także praktyce współistnieją dwa przeciwstawne stanowiska⁷. Przeprowadzenie dodatkowych czynności mogłoby prowadzić do zbędnego wydłużenia postępowania, czy nawet stwarzać hipotetyczne zagrożenie zaistnienia sytuacji, w której wywiad kuratora byłby traktowany jako alternatywa dla przeprowadzenia badania i sporządzenia opinii przez biegłego sądowego z zakresu psychiatrii (co rażąco naruszałoby prawa osób z zaburzeniami psychicznymi). Dodatkowo wskazać należy, iż ta kategoria spraw w ogóle nie należy do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, a stanowi sprawy z zakresu prawa osobowego⁸. Proponujemy wykreślenie projektowanego przepisu.

⁶ Wyrok Najwyższego Sądu Administracyjnego z 02 grudnia 1998 roku, wydany w sprawie ISA 1435/98 (za Gromek K. *Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Komentarz*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2004, s. 296).

⁷ *Zarys metodyki pracy kuratora sądowego*, red. Jedynak T., Stasiak K., Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008, s. 386

⁸ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2001 roku, wydane w sprawie III CKN 1454/00

ZAŁĄCZNIK NR 1

Rok 2013

- kuratorzy rodzinni przeprowadzili łącznie **344 540** wywiady we wszystkich rodzajach postępowań oraz wywiadów kontrolnych ;
- łączna liczba limitu etatów kuratorskich z wyłączeniem kuratorów okręgowych i ich zastępców – **1951,75**;
- średnia na jeden etat– **176,53 na rok / 12 = 14,71** wywiadu na miesiąc;
- obsada średniookresowa– **1641,06** co daje **209,95 na rok** na jeden etat / 12 = **17,5** wywiadu na miesiąc (faktyczne obciążenie wywiadami).

Rok 2015 (po uchyleniu przepisów §259 i §260 rusp.)

- kuratorzy rodzinni przeprowadzili łącznie **333 184** wywiady we wszystkich rodzajach postępowań oraz wywiadów kontrolnych ;
- łączna liczba limitu etatów kuratorskich z wyłączeniem kuratorów okręgowych i ich zastępców – **2009,50**;
- średnia na jeden etat– **165, 80 na rok / 12 = 13,82** wywiadu na miesiąc;
- obsada średniookresowa– **1620,30** co daje **205,63 na rok** na jeden etat / 12 = **17,14** wywiadu na miesiąc (faktyczne obciążenie wywiadami).

Należy zaznaczyć, że części sądów pomimo braku podstawy prawnej w dalszym ciągu zlecane były kuratorom wywiady, do których wykonywania nie byli wówczas uprawnieni.

SYMULACJA WZROSTU LICZBY WYKONYWANYCH WYWIADÓW NA PODSTAWIE DANYCH Z ROKU 2015 PRZY UWZGLĘDNIENIU PROPONOWANEJ NOWELIZACJI W KPC. :

- kuratorzy rodzinni przeprowadzili łącznie **333 184** wywiady we wszystkich rodzajach postępowań oraz wywiadów kontrolnych + przewidywana liczba wywiadów która może wpłynąć po nowej regulacji **257 475 (w tym 201 482 w postępowaniu rozpoznawczym i wyjaśniającym + 55 993 w post wykonawczym) = 590 659**;
- łączna liczba limitu etatów kuratorskich z wyłączeniem kuratorów okręgowych i ich zastępców– **2009,50**;
- średnia na jeden etat– **293, 90 na rok / 12 = 24,49** wywiadu na miesiąc;
- obsada średniookresowa– **1620,30** co daje **364,54 na rok** na jeden etat / 12 = **30,37** wywiadu na miesiąc.

Symulacja wskazuje, że potencjalnie nowa regulacja może spowodować wzrost obciążenia kuratorów rodzinnych wywiadami zleconymi o około 80%. Przedstawione wyliczenie może być obarczone błędami poprzez to, że w części sądów pomimo braku podstawy prawnej w dalszym ciągu zlecane były kuratorom wywiady, które były przez nich wykonywane.

Należy jednak zauważyć, że tylko zlecenia wywiadów w sprawach Ns, dotyczących leczenia odwykowego (42 471 spraw) zwiększa liczbę wywiadów wykonywanych miesięcznie przez jednego kuratora o około **2**.